

Міністерство освіти і науки України
Національний університет фізичного виховання і спорту України

МАЛИНОВСЬКИЙ АНДРІЙ ІГОРОВИЧ

УДК 796.332.071.4

ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ТРЕНЕРА З
ФУТБОЛУ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

24.01.01 – олімпійський і професійний спорт

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, професор **Петровська Тетяна Валентинівна**, Національний університет фізичного виховання і спорту України, завідувач кафедри психології і педагогіки

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор **Костюкевич Віктор Митрофанович**, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри теорії і методики спорту;

доктор психологічних наук, доцент **Позднишев Євген В'ячеславович**, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, професор кафедри банківської справи

Захист відбудеться 8 грудня 2020 р. о 12 год. 30 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.829.02 Національного університету фізичного виховання і спорту України (03150, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету фізичного виховання і спорту України (03150, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розісланий 6 листопада 2020 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради

В.І. Воронова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Футбол вже давно перетворився окрім спортивної у комерційну гру, однією з вимог якої є візуальна та особистісна привабливість, як окремих гравців та тренера, так і команди в цілому. Сучасні дослідження у футболі здебільшого присвячуються аспектам побудови тренувальних занять та програмування тренувального процесу (В.М. Костюкевич, 2016, 2017), моделюванню тренувального процесу (В.М. Костюкевич, О.В. Борисова, 2014) та системі багаторічної підготовки футболістів (В.В. Ніколаєнко, 2014). Тому питання дослідження впливу психологічних та особистісних факторів та іміджу у спорті в цілому, та у футболі зокрема, на кар'єру професійних гравців і тренерів залишається актуальним для теорії та спортивної практики (Е.В. Позднишев, В.І. Воронова, 2000; В. І. Воронова, 2001; Е.В. Позднишев, 2003-2019; А. В. Родионов, 2004). Питання розгляду особистісно-професійних якостей в ролі детермінант успішної діяльності є традиційним у вітчизняній та зарубіжній системі професійно-фізкультурного освіти. На необхідність їх розвитку в контексті взаємозв'язку з успішною діяльністю тренера вказують багато вчених (Г.Д. Бабушкін, 1985; А. А. Деркач, А.А. Исаев, 1982; М.М. Булатова, 2003; Ю.А. Коломейцев, 2005; Н.Ю. Воляннюк, 2006; Е.Ю. Туник, 2008). У сучасних дослідженнях все більшої уваги приділяється особистості тренера (Н.Ю. Воляннюк, 2006), аналізу поведінки, комунікації та самопрезентації тренера (Ю.А. Коломейцев, 2005), формуванню авторитету тренера з урахуванням його іміджу (Ю.Д. Ушко, 2007). Психологічною особливістю спільної діяльності тренера і спортсмена як педагогічної системи є те, що її ефективність визначається не стільки тим, як її оцінює тренер, а переважно тим, яку оцінку спортсмен дає тренеру і системі відносин між ними (В.В. Петровський, 1978; Ю.А. Коломейцев, 2005). Дослідження, які здійснювалися раніше та ті, що проведені останнім часом, все частіше присвячуються не тільки вивченню проблем, що стосуються окремо тренера або спортсмена, а вивченню проблем взаємовпливу даних суб'єктів спортивної діяльності (Т.В. Петровська, 2016). Останнім часом в цьому напрямку здійснювались певні дослідження вітчизняними та зарубіжними науковцями (Є.Б. Перелигіна, 2002; Т.Н. Бушуєва, 2007). Дослідження зі спортсменками-підлітками ігрових видів спорту підтверджують, що спортсменки не завжди можуть продемонструвати високий спортивний результат, якщо образ «ідеального тренера» не збігається з його справжніми характеристиками (Т.В. Петровська, Г.В. Проценко, 2005; Г.В. Проценко, 2010). Вивчався образ («image») ідеального тренера та варіанти відхилення від ідеального образу в сприйнятті спортсменів різних видів спорту та кваліфікацій (Т.В. Петровська, 2010-2015). Вчені (Е.В. Позднишев, В.І. Воронова, 2000) тою чи іншою мірою підкреслюють важливість формування іміджу спортивного тренера як образу тренера, що закономірно виникає в навчально-тренувальному процесі. Однак ракурс розгляду іміджу зводиться до виконання ним функції презентації і поза полем зору вчених залишається спонукальна функція феномена іміджу, завдяки якому імідж тренера може служити засобом психолого-педагогічного впливу і спонукання спортсменів до високих спортивних досягнень (Є.Б. Перелигіна, 2002). Проблема формування іміджу тренера в такому ракурсі в

теорії спортивної діяльності спеціально не розглядалася. Виходячи з визначення професійного іміджу тренера, як емоційно забарвленого психічного образу в сприйнятті спортсменів, який здатен спонукати до підвищення результативності дій спортсменів (Т.Н. Бушуєва, 2007), актуальним і недостатньо вивченим в сучасній психології спорту та теорії спортивного тренування, й у футболі зокрема, залишається питання формування іміджу тренера, який може служити засобом психолого-педагогічного впливу та спонукання спортсменів в напрямку високих спортивних досягнень. Подібна концепція у підході до вивчення іміджу як феномена інтерсуб'єктної взаємодії прослідковується у роботах Є.Б. Перелигіної (2003). Дослідження підкреслюють наступну залежність: чим важливіше місце в професійній діяльності суб'єкта має інтерсуб'єктна взаємодія і чим складніше форми цієї взаємодії, тим сильніше виражена залежність між іміджем суб'єкта й результативністю спільної діяльності (Є.Б. Перелигіна, 2003). Вивчались структура іміджу тренера з ігрових видів спорту (Т.Н. Бушуєва, 2007); психологічні засади професійного становлення тренера (Н.Ю. Волянук, 2006); формування професійної компетентності тренерів з футболу (А.С. Звездин, А.С. Полицькова, Л.Н. Рогалева, 2014; В.В. Ніколаєнко, 2014).

Дослідження структури іміджу тренера у ігрових видах спорту також підкреслить важливість проблеми формування ефективного іміджу тренера, тобто дієвого образу, який реально сприяє підвищенню результативності змагальної діяльності спортсменів, при цьому має гуманістичну спрямованість на визнання загальнолюдських цінностей і врахування потреб спортсменів (Т.Н. Бушуєва, 2007; Г.В. Проценко, 2010). У цьому зв'язку імідж певною мірою зумовлює успішність тренера, отже може розглядатися як фактор підвищення результативності діяльності. На сьогодні існує гостра необхідність виявлення засобів, форм і методів формування такого ефективного іміджу у процесі професійної підготовки спортивних тренерів.

Таким чином проблема впливу тренера на результативність спортсмена вивчалась в різних аспектах та з різних точок зору і концепцій, але отримані результати досліджень потребують доповнення, систематизації й узагальнення. Адже проблема професійного іміджу тренера з футболу в процесі його професійного становлення не є достатньо вивченою; при цьому актуальність її вирішення представляє теоретичний інтерес та практичну значущість, що і визначило необхідність нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно науково-дослідної теми 2.19 «Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» (номер державної реєстрації 0116U001627) відповідно до Плану науково дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр. Вклад здобувача як співвиконавця теми полягає у обґрунтуванні структурної моделі функціонального іміджу тренера з футболу; обґрунтуванні та розробці методики діагностики особистісних детермінант формування професійного іміджу футбольного тренера; розробці технології формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу.

Мета дослідження – науково обґрунтувати і розробити технологію, спрямовану на підвищення ефективності процесу формування та корекції професійного іміджу тренерів з футболу.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу та дані мережі Інтернет з проблеми формування професійного іміджу і його впливу на результативність діяльності та розробити теоретичну модель іміджу тренера з футболу.

2. Дослідити соціальні та психологічні чинники, що детермінують професійний імідж тренера.

3. Визначити особистісні детермінанти формування професійного іміджу тренера з футболу.

4. Визначити найбільш вагомні фактори формування професійного іміджу тренера.

5. Розробити, обґрунтувати та впровадити технологію формування і корекції професійного функціонального іміджу тренера з футболу процесі професійного вдосконалення.

Об'єкт дослідження – професійний імідж тренера з футболу як складової професійного вдосконалення.

Предмет дослідження – зміст та структурні компоненти професійного іміджу тренера з футболу та індивідуально психологічні особливості особистості тренера, які детермінують позитивний професійний імідж.

Методи дослідження. Для досягнення мети і вирішення завдань наукового дослідження в роботі використано такі методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел та мережі Інтернет – для вивчення та аналізу проблеми формування професійного іміджу і його впливу на результативність діяльності в спорті, узагальнення теоретичних даних для визначення важливих складових професійного іміджу спортивного тренера, який може служити засобом психолого-педагогічного впливу і спонукання спортсменів в напрямку високих спортивних досягнень; метод контент-аналізу – для систематизації, узагальнення та інтерпретації експериментальних даних, отриманих в результаті проведеного педагогічного експерименту, що дозволило сформувавши структурну модель професійного іміджу тренера з футболу та авторську методичку, яка містить 108 характеристик функціонального іміджу тренера; педагогічний констатувальний експеримент – для визначення найбільш значущих характеристик особистості успішного тренера застосовувався метод експертних оцінок, що дозволило виокремити структурні і змістовні складові іміджу успішного тренера з футболу, визначити вагомні особистісні якості тренера та порівняти особистісні детермінанти іміджу тренера з футболу на різних етапах професійного вдосконалення при роботі з командами різного рівня; педагогічний формувальний експеримент – в ході якого обґрунтована та впроваджена технологія формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу, як система способів, прийомів, кроків, послідовність виконання яких забезпечує вирішення завдань по формуванню уявлення про структуру, змістові складові та особистісні якості, які формують професійний імідж; методи математичної обробки даних, серед яких: методи математичної статистики

(абсолютні та відносні значення, суми, середнє арифметичне, різниця між середніми арифметичними значеннями), кореляційний аналіз, кластерний аналіз. Статистична обробка даних, зібраних у ході дисертаційного дослідження, здійснювалась за допомогою модульного програмного продукту SPSS (аббревіатура англ. Statistical Package for the Social Sciences – статистичний пакет для соціальних наук). Дане програмне забезпечення дозволило оцінити закодовані відповіді експертів та спортсменів футболістів на питання авторських анкет.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що: **уперше** визначені соціальні та особистісні детермінанти формування професійного функціонального іміджу футбольного тренера; визначені змістові характеристики та особистісні якості, що детермінують професійний функціональний імідж футбольного тренера; введено визначення та складові функціонального іміджу тренера, як професійного іміджу тренера, який здатний спонукати до підвищення результативності змагальної діяльності спортсменів; розроблена технологія формування та корекції професійного функціонального іміджу тренера з футболу в процесі професійного вдосконалення; визначені найбільш вагомні складові показники професійного іміджу тренера, які є універсальними для спортсменів-футболістів;

підтвержені, уточнені та доповнені: відомості про складові професійного іміджу ефективного спортивного тренера;

дані щодо динаміки прояву важливих якостей тренера на різних етапах професійного вдосконалення та в залежності від віку і кваліфікації футболістів; щодо індивідуально-психологічних якостей тренера, які детермінують позитивний професійний імідж;

дані щодо кореляційної залежності між віком та стажем футболістів, й сприйняттям важливих особистісних якостей тренера;

доцільність вивчення ефективності змагальної діяльності спортсменів з точки зору функціонального та діяльнісного підходу з урахуванням стійких взаємозв'язків у системі «тренер - спортсмен»;

дані, що характеризують особливості впливу позитивного іміджу на процес професійного становлення тренера.

Практична значущість роботи полягає у розробці педагогічної технології, спрямованої на формування та корекцію професійного іміджу тренерів з футболу. Запропонована та розроблена методика для діагностики професійно важливих якостей тренера з футболу може бути використана тренером для отримання інформації та корекції власного функціонального іміджу, який за результатами наукових досліджень впливає на результативність спортивної діяльності через такий механізм як задоволення від сумісної спортивної діяльності. Практичні результати досліджень впроваджено у навчальний процес кафедри психології і педагогіки Національного університету фізичного виховання і спорту України при викладанні дисциплін «Педагогічна майстерність», що підтверджується актом впровадження від 11 квітня 2017 року та у тренувальний процес Національних збірних команд з футболу (травень 2018 року) та U-21 (березень 2018 року), що підтверджено відповідними актами.

Особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових публікаціях полягає у розробці та обґрунтуванні основних ідей та напрямів дослідження, проведенні вимірювань та інтерпретації результатів. Внесок співавторів – у статистичному аналізі та частковій інтерпретації результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного дослідження доповідалися та обговорювалися на VIII, IX, X Міжнародних наукових конференціях молодих учених «Молодь і Олімпійський рух» (Київ, 2015 – 2017); XIX Міжнародній конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2016); Всеукраїнській науково-практичній конференції Полтава, 2016), науково-методичних конференціях кафедри психології і педагогіки Національного університету фізичного виховання і спорту України (Київ, 2014-2018); Міжнародній науково-методичній конференції: «Іновації в освіті та науці» (Алматы, 2017).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані у 21 науковій праці, з яких 12 статей представлено у фахових виданнях України, 2 з яких опубліковані у виданні України, яке включено до міжнародної наукометричної бази; 1 праця у зарубіжному виданні, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus. Результати дослідження висвітлено у 8 працях апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із анотацій, вступу, шести розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок друкованого тексту. Дисертація ілюстрована 19 рисунками та 19 таблицями. У роботі використано 203 джерела спеціальної літератури.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтована актуальність проблеми, визначені предмет, об'єкт, мета та завдання дослідження, використані методи, дана характеристика наукової новизни та практичної значущості роботи, встановлено особистий внесок здобувача в спільно опублікованих наукових працях, наведені основні аспекти апробації результатів досліджень, вказана кількість публікацій, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі **Теоретичні аспекти проблеми формування іміджу тренера з футболу як фактору професійного вдосконалення** проведено аналіз теоретичних джерел з питань: визначення та структура іміджу в науковій літературі; структура іміджу спортивного тренера; етапи професійного вдосконалення тренера з футболу; вплив різних типів керівництва на ефективність управління спортивною командою; індивідуальні особливості тренера, які впливають на успішність спортсменів. Багатьох провідних теоретиків спорту та спортивних психологів цікавили різні аспекти особистості тренера та їх вплив на ефективність керівництва командою та підготовкою спортсменів (Л. Рогальова, 2004; Н.Ю. Волянук, 2006). Вони окреслили коло найбільш значущих особистісних та професійних якостей у період їхніх найвищих досягнень. Теоретичний аналіз наукової літератури дозволив нам визначити соціальні та психологічні умови формування професійного іміджу тренера, який впливає на результативність сумісної діяльності: бути учасником спільної діяльності та реальної соціальної групи; виконання соціальної ролі суб'єктом - носієм іміджу важливої для загального успіху групи; наявність високої

інтенсивної та складної взаємодії між суб'єктом носієм іміджу і членами групи; підвищені соціальні очікування від суб'єкта носія іміджу з боку членів групи щодо групового та персонального успіху сумісної діяльності та задоволення потреб; актуальний професійний імідж збігається з очікуваним (бажаним); емоційне забарвлення та ціннісно оціночне ставлення у суб'єкта сприйняття (спортсмена) (С.Б.Перелигіна, 2002; Т.Н.Бушуева, 2007). Специфіка діяльності тренера з футболу, що супроводжує навчально-тренувальну та змагальну діяльність, повністю відповідає вимогам, при яких імідж тренера впливає на результативність спортивної діяльності спортсмена футболіста. Отже, нами теоретично обґрунтовані та визначені умови за яких імідж тренера як суб'єкта спортивної діяльності впливає на результат діяльності.

В другому розділі дисертації **Методи та організація дослідження** представлені використані в ході проведення досліджень методи, обґрунтована доцільність їх використання, описана організація досліджень та надана характеристика контингенту випробуваних. Особливості дослідження такої складної та багатогранної системи, як імідж, вимагають використання цілої сукупності методів. Для вирішення поставлених завдань та досягнення поставленої мети дослідження використовувалась низка методів дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел; метод контент-аналізу даних; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний); соціологічні методи (анкетування, метод експертних оцінок); методи математичної обробки даних: методи математичної статистики (абсолютні та відносні значення, суми, середнє арифметичне, різниця між середніми арифметичними значеннями), кореляційний аналіз, кластерний аналіз. Статистична обробка даних, зібраних у ході дисертаційного дослідження, здійснювалась за допомогою модульного програмного продукту SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Дослідження проводилося протягом 2015-2018 років у три етапи.

На першому етапі (жовтень 2015 р. – січень 2016 р.) для розв'язання поставлених завдань використано методи теоретичного аналізу й узагальнення даних науково-методичної літератури, методи вивчення й узагальнення досвіду практичної роботи фахівців. Сплановано проведення педагогічного експерименту. Етап був присвячений аналізу та узагальненню даних спеціальної на навчально-методичної літератури з обраної теми дослідження. Отримана інформація дозволила нам сформулювати мету, завдання, окреслити предмет та об'єкт дослідження.

На другому етапі (лютий 2016 р. – березень 2017 р.) проведено перший етап констатувального експерименту. Анкетування, у якому прийняли участь 42 респонденти у віці від 18 до 75 років, серед них: експерти телеканалу «Футбол» і тренери в минулому, діючі тренери з футболу, представники Федерації футболу України, представники футбольних клубів, приватних спортивних клубів, Дитячих юнацьких спортивних шкіл, Футбольної академії раннього розвитку, спортсмени-футболісти. В анкетуванні прийняли участь 23 спортсмени футболісти як суб'єкти сприймання та формування професійного іміджу тренера. Професійний імідж тренера, як носія соціальної ролі, важливої для успіху команди, в сприйнятті спортсменів ідентифікується з командним і персональним спортивним успіхом,

задоволеністю потреб спортсмена і здатний спонукати до підвищення результативності змагальної діяльності. Однією з головних характеристик іміджу тренера є активність і функціональність як здатність впливати на мотиви, вчинки, свідомість спортсменів, їх емоційний стан, впевненість в собі. Такий імідж є предметом нашого дослідження і визначається нами як функціональний. Усі опитувані були поділені на різні категорії за віком, стажем професійної діяльності та місцем роботи. Метою констатувального експерименту було формування структурних та змістових складових іміджу успішного тренера з футболу на основі отриманих відповідей респондентів. За результатами відповідей респондентів отримані функціональні характеристики та якості успішного тренера з футболу, були проаналізовані, узагальнені, структуровані та систематизовані за певними показниками, що дозволило сформуванню структурні та змістові складові іміджу успішного тренера з футболу.

На третьому етапі (квітень 2017 р. – серпень 2018 р.) здійснювалося опитування респондентів в рамках другого етапу констатувального експерименту. З метою дослідження іміджу успішного тренера з футболу було здійснено опитування футболістів різного віку та стажу, зокрема у дослідженні прийняло участь 96 спортсменів, що входять до складу 33 футбольних клубів України, в тому числі: Національні збірні команди України з футболу різного віку – юнацька збірна U-17, юнацька збірна U-19 та молодіжна збірна U-21; спортсмени ФК Шахтар, м. Донецьк, які представляють вищу лігу. У ході дослідження спортсмени-футболісти дали оцінку іміджу 32 тренерів. На цьому етапі здійснювався формувальний експеримент щодо розробки педагогічних заходів для формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу, представленого у вигляді авторської технології. Крім того, на третьому етапі узагальнено отримані результати роботи, сформульовані загальні висновки, оформлено текст дисертаційної роботи, апробовано та впроваджено у практику результати власних досліджень. Здійснено остаточне оформлення тексту дисертаційної роботи та автореферату.

В третьому розділі **Соціально-психологічні складові іміджу ефективного футбольного тренера** з метою визначити, які ж характеристики тренера є ефективними, було проведено експертне опитування серед провідних тренерів з футболу та футболістів різного рівня підготовки. В процесі аналізу було виділено структурні компоненти, що характеризують професійний імідж футбольного тренера: індивідуально-психологічні якості і характеристики; поведінку і взаємодію; соціальний статус і освіту; зовнішність; спеціальні знання і вміння. Кожна з виділених структурних компонентів іміджу в свою чергу детермінована особистісними якостями та характеристиками особистості тренера, які були визнані важливими для ефективної тренерської діяльності та змагальної діяльності команди (рис.1).

Експертна оцінка дозволила не тільки сформуванню структурну модель професійно важливих якостей тренера з футболу, які може складають чи визначають професійний імідж, а й визначити найбільш важливі її структурні компоненти: організаційну (17,97%); поведінку та взаємодію (14,98%); моральну (12,15%); професіоналізм та рівень освіти (10,48%); інтелект, когнітивну, атенційну (9,98%);

складають спеціальні знання та вміння (6,49%); мотиваційну (5,82%); стресостійкість (5,16%); визнання та авторитет в спортивному середовищі (4,16%); фізичну форма, рівень здоров'я й психомоторні якості (3,33%); емоційну (3,33%); вольову (3,16%); зовнішність (2,99%).

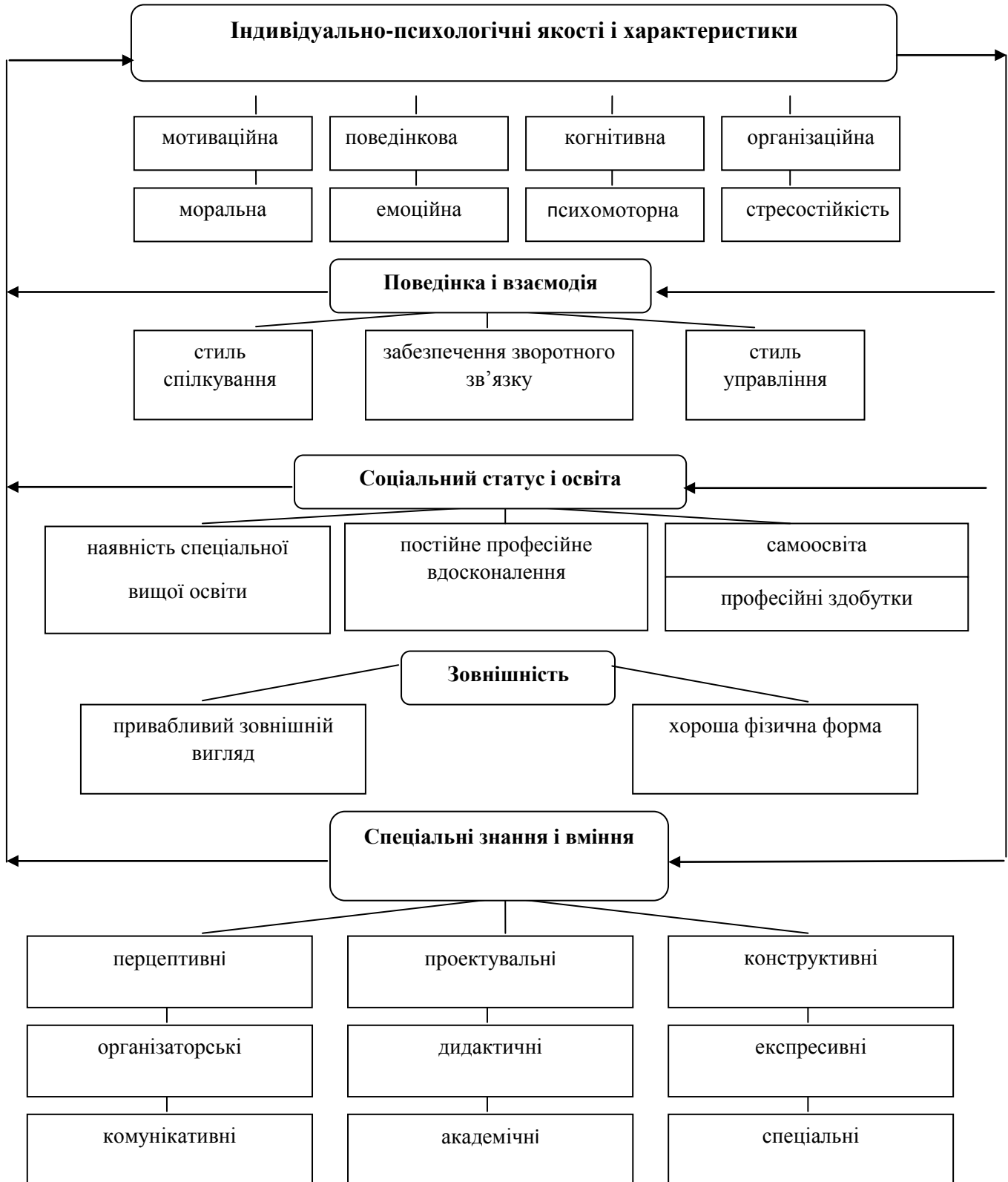

Рис. 1. Структурна модель професійного іміджу футбольного тренера за результатами власних досліджень.

В четвертому розділі **Порівняльна характеристика особистісних детермінант іміджу тренера з футболу на різних етапах професійного вдосконалення при роботі із командами різного рівня** розглянуто результати проведення педагогічного експерименту з визначення вагомих соціальних та особистісних детермінант формування професійного іміджу тренера в процесі професійного вдосконалення. З метою визначення, які ж характеристики тренера є ефективними в процесі роботи із командами різного рівня підготовки і футболістами різного віку й стажу, було проведено опитування серед футболістів команд різного рівня підготовки. Найбільш вагомими характеристиками для формування позитивного дієвого професійного іміджу тренера при роботі із футболістами різного віку та стажу є (в балах): повага у спортивному та футбольному середовищі (2,6); професіонал в своїй справі (2,7); освіченість (2,5); цілеспрямованість, вмотивованість на результат (2,6); амбіційність (2,6); тяга до перемоги (2,7); вміння організувати колектив (2,6); вміння надихати (2,6); вміння доступно донести інформацію спортсменам (2,6); знання методики навчання і тренування (2,5); любов до дітей, праці з молоддю (2,5); зосередженість та уважність в процесі тренування та змагань (2,52); організованість (2,56).

Порівняння структурних та змістовних характеристик професійного функціонального іміджу серед тренерів різної професійної категорії, зокрема В, А та PRO, дозволило зробити висновок про відсутність суттєвих достовірних розбіжностей, що свідчить про його універсальність. Тенденцію до прямої кореляційної залежності з віком та стажем гравців мають наступні складові показники іміджу тренера: авторитетність у спортивному та футбольному середовищі, перспективність та успішність тренерської діяльності, матеріальна забезпеченість, щасливий, фартовий, йому таланти, імпазантна зовнішність, прямолінійність та жорсткість, демократичність, знання з психології та їх застосування у тренерській діяльності, педагогічна майстерність, любить дітей та працює з молоддю.

В той же час тенденцію до зворотної кореляційної залежності з віком та стажем гравців мають наступні складові показники іміджу тренера: прагнення перемоги, довірливість, комунікабельність, товариськість, турботливість, підтримка спортсмена у важку хвилину, уважність до спортсмена. Отже, з ростом професійності та віку спортсмена, зменшується важливість складових показників іміджу тренера що пов'язані із характеристиками міжособистісного спілкування та, натомість, важливості набувають характеристики статусу, атрибутів зовнішньої успішності, психологічних та педагогічних вмінь тренера.

В структурі професійного функціонального іміджу футбольного тренера найбільший відсоток (17,97%) та перше місце за рейтингом посідає організаційний компонент й ставлення до діяльності. Розглянемо ці характеристики докладніше у порівнянні в структурі іміджу тренерів різних категорій (рис. 2). В структурі організаційних та мотиваційних якостей тренера категорій В, А вагоміше місце займають якості і орієнтація тренера на взаємодію та індивідуальний підхід до спортсмена: вміє надихати, мотивувати, слухати і в той же час карати та вибачати.

Характеристики взаємодії тренера зі спортсменами займають 15% у структурі

іміджу тренера. В результаті експертної оцінки було визначено десять характеристик, що відображають особливості поведінки та спілкування тренера, які набувають різну значущість для спортсменів команд різного рівня.

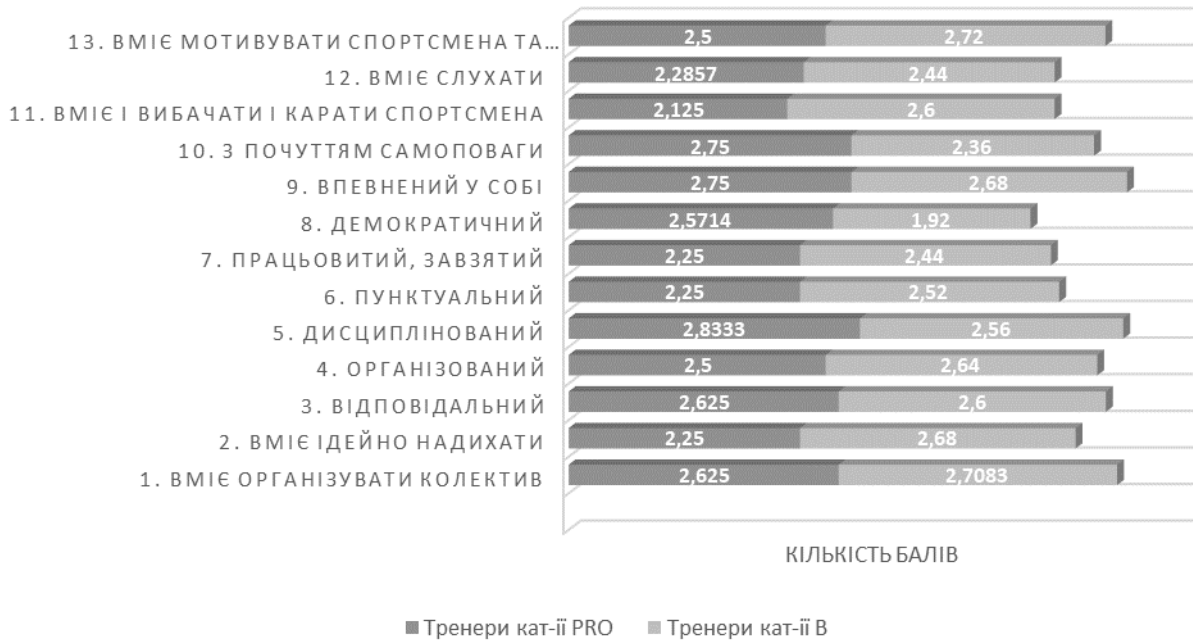

Рис. 2. Порівняння найбільш вагомих організаційних та мотиваційних якостей в структурі іміджу тренера з футболу різної тренерської категорії : 0,60-1,19 – низька вагомність якості або характеристики; 1,20-1,79 – помірна вагомність якості або характеристики; 1,80-2,39 – середня вагомність якості або характеристики; 2,40-3,0 – висока вагомність якості або характеристики

Рівень значущості цього компонента іміджу знаходиться в різних діапазонах для спортсменів команд різного рівня (рис. 3). Як вже зазначалось, показники спілкування є важливими для спортсменів юнацького віку. З ростом професіоналізму і віку спортсмена зменшується важливість складових іміджу тренера, пов'язаних з характеристиками міжособистісного спілкування, значущості набувають характеристики статусу, атрибутів зовнішньої успішності.

Слід зауважити, якщо для спортсменів юнацьких U-17, U-19 та молодіжної U-21 збірних, вище розглянуті емоційні якості та стресостійкість не набували найвищої вагомності при оцінці тренера, то навпаки моральні якості тренера є найбільш значущими саме для спортсменів юнацького віку. Всі визначені моральні якості мають вагоме значення для професійного іміджу тренера категорії PRO, а для іміджу тренера категорій B, A наступні: ставлення з повагою до колег і спортсменів, культурність та тактовність. Інші якості знаходяться в діапазоні середнього значення. Отже, не зважаючи на категорію тренера, в структурі іміджу важливу роль відіграють особливості спілкування, моральні якості тренера при роботі з спортсменами юнацького віку. Отримані результати дозволили розробити технологію формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу.

Рис. 3. Порівняння найбільш вагомих якостей, що відображають особливості поведінки та взаємодії в структурі іміджу тренера з футболу різної тренерської категорії: 0,60-1,19 – низька вагомість якості або характеристики; 1,20-1,79 – помірна вагомість якості або характеристики; 1,80-2,39 – середня вагомість якості або характеристики; 2,40-3,0 – висока вагомість якості або характеристики

Схожу інформацію отримали при порівнянні моральних та емоційних якостей тренера різної категорії (рис. 4).

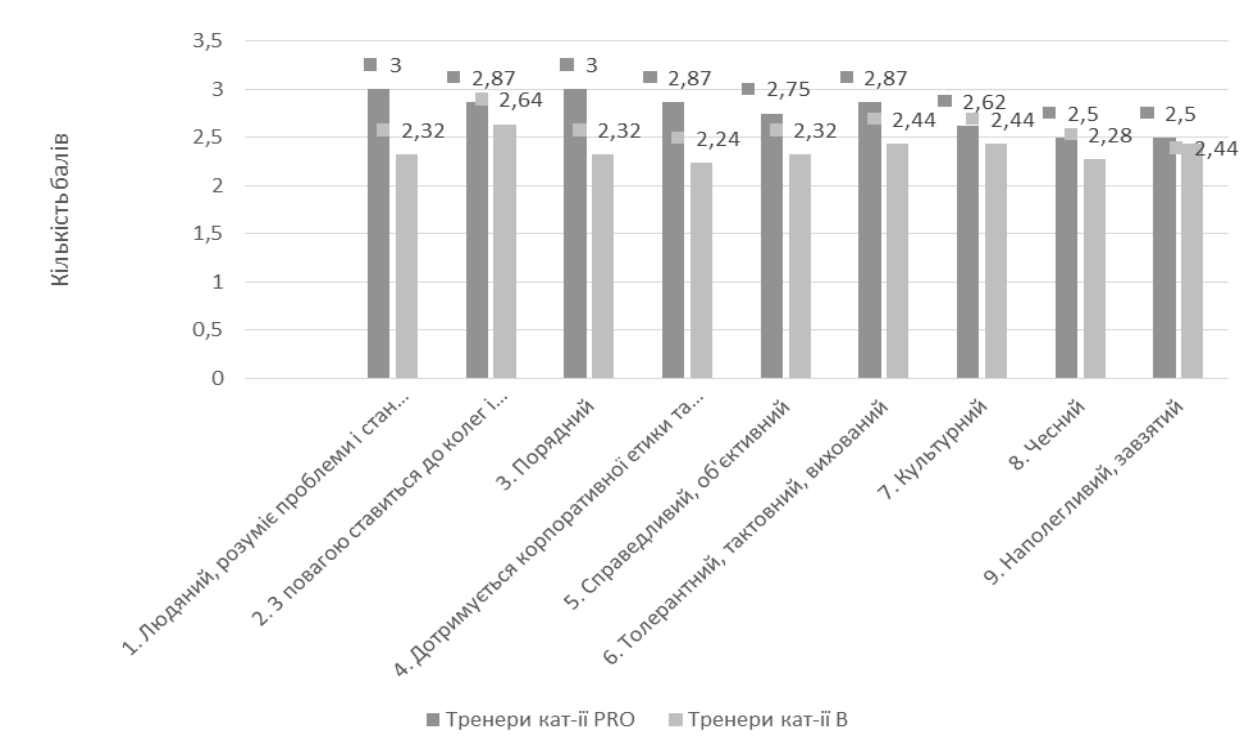

Рис. 4. Порівняння найбільш вагомих моральних якостей в структурі іміджу тренера з футболу різної тренерської категорії: 0,60-1,19 – низька вагомість якості або характеристики; 1,20-1,79 – помірна вагомість якості або характеристики; 1,80-2,39 – середня вагомість якості або характеристики; 2,40-3,0 – висока вагомість якості або характеристики

Спеціально організований та проведений педагогічний експеримент, дозволив визначити вплив запропонованої технології на корекцію особистісних якостей, що детермінують професійний імідж. В період з вересня 2017 року по березень 2018 року був проведений формуючий педагогічний експеримент по корекції актуального іміджу тренерів з футболу, які мають рівень PRO. Для аналізу були відібрані 32 показника, що мають високу вагомість для функціонального іміджу тренера. При оцінці актуального іміджу тренера за оцінкою згідно питань анкети встановлено відсутність суттєвих розбіжностей в особистісних якостях конкретного тренера з показниками, які формують функціональний імідж. За результатами порівняння функціональних та актуальних показників іміджу, між ними виявилась така різниця (в балах): за мотиваційною складовою різниця склала + 0, 0476; організаційною: - 0, 3571; когнітивною: -1, 0475; емоційною: - 1,462; моральною: - 0, 3596; комунікативною: - 2, 988; по педагогічній: -0, 5713. Після проходження тренером авторської технології корекції іміджу, було проведено повторне анкетування 21 спортсмена команди. За результатами повторного анкетування за вказаними якостями між показниками функціонального та актуального іміджу були знижені розбіжності в емоційній сфері до 0, 3876 балів та в комунікативній сфері - до 0, 9783 балів. Для кожного тренера розбіжності між функціональними показниками іміджу та особистими проявами особистісних якостей є індивідуальними, тому розроблена нами анкета, що базується на універсальних, як було доведено дослідженнями із застосуванням кореляційного та кластерного аналізу якостей, може бути використана в процесі корекції іміджу.

В п'ятому розділі **Технологія формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу** описуються розроблені педагогічні заходи щодо формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу, які представлені нами у вигляді технології, а саме, як система способів, прийомів, кроків, послідовності виконання яких забезпечує вирішення завдань по формуванню уявлення про структуру, змістові складові та особистісні якості, які формують професійний імідж. При розробці технології нами були враховані принципи науковості, процесуальності та дієвості. Запропонована технологія формування та корекції іміджу тренера розроблялась під конкретний педагогічний задум, в основі якого лежить ідея автора і вміщує комплекс послідовних модулів. Технологія розрахована на 6-8 годин організованих тренінгових занять та самостійне опрацювання тренером. Обраний алгоритм, тривалість і зміст підтвердили свою ефективність після закінчення досліджень. Програма корекції іміджу складається з трьох модулів, мета яких є усунення розбіжностей між актуальними та функціональними показниками за допомогою спеціально розроблених вправ.

Перший модуль. Тема: структурні та змістові компоненти професійного іміджу тренера з футболу. Мета модулю – ознайомлення із структурою та змістовими компонентами професійного функціонального іміджу тренера й психологічними механізмами впливу на групову взаємодію. Завдання модулю: оволодіння необхідними теоретичними знаннями щодо структури та змістових компонентів професійного функціонального іміджу тренера; оволодіння необхідними теоретичними знаннями щодо умов, при яких імідж впливає на результативність сумісної діяльності в спорті; самооцінка відповідності власного іміджу умовам, при яких імідж впливає на результативність сумісної діяльності в спортивній команді; саморефлексія та психотренінг корекції власного іміджу.

Другий модуль. Тема: індивідуально психологічні детермінанти формування професійного іміджу тренера з футболу при роботі з командами різного рівня. Мета модулю – ознайомлення із результатами емпіричного дослідження про найбільш вагомні характеристики для формування позитивного дієвого професійного іміджу тренера при роботі із футболістами різного віку та стажу. Завдання модулю: оволодіння необхідними теоретичними знаннями щодо найбільш вагомних характеристик особистості тренера для формування позитивного дієвого професійного іміджу при роботі із футболістами різного віку та стажу; самооцінка прояву власних якостей найбільш вагомних для формування професійного іміджу; саморефлексія та психотренінг корекції власного іміджу.

Третій модуль. Виконується самостійно в команді. Мета модулю – анкетування спортсменів команди за авторською методикою. Порівняння та аналіз розбіжностей між власним актуальним іміджем та очікуваним спортсменами. Усунення розбіжностей шляхом саморегуляції та тренінгу. Проведення повторного анкетування спортсменів та перевірка змін в показниках функціонального іміджу, яка відбулась в результаті тренінгових вправ.

В шостому розділі Аналіз та узагальнення результатів дослідження. проведено узагальнення експериментальних даних та теоретичного аналізу, сформовані основні результати дисертаційного дослідження, розкрита практична і теоретична значущість проведеної роботи. В процесі дисертаційного дослідження були отримані три групи даних: результати, які підтверджують існуючі дані, доповнюють та є абсолютно новими. **Отримали підтвердження** дані про імідж тренера як засіб психолого-педагогічного впливу в процесі спортивної діяльності (Е.В. Позднишев, В.І. Воронова, 2000; В. І. Воронова, 2001; Е.В. Позднишев, 2003-2019; А. В. Родионов, 2004). **Доповнено та уточнено** змістові характеристики педагогічної взаємодії тренера, який здатен спонукати до підвищення результативності дій спортсменів (В.В. Петровський, 1978; Ю.А. Коломейцев, 2005;

Г.В. Проценко, 2010; Л.Н. Рогалева, 2014,), структурні компоненти та особистісні якості що детермінують професійний імідж спортивного тренера (Перелигіна, 2003; Т.Н. Бушуєва, 2007) та його авторитет (Ю.Д. Ушхо, 2007; Т.В. Петровська, 2015). **Абсолютно новим** результатом наукового дослідження є розроблена методика для вивчення функціонального та актуального іміджу тренера з футболу, визначена структурна модель професійного іміджу тренера з футболу та особистісні детермінанти функціонального іміджу тренера з футболу при роботі з командами різного рівня.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що термін «імідж» до сьогодні не має однозначної теоретичної концепції, тому в науковій літературі досі співіснують різноманітні його визначення. Основними з них є такі: імідж – це надзвичайно яскраво, емоційно забарвлений образ чогось або когось, який склався в масовій свідомості і має характер стереотипу. Імідж – це особливий психічний образ, який сильно й певним чином впливає на емоції, поведінку та відносини особистості чи соціальної групи. Оскільки імідж – це емоційно забарвлений образ-уявлення, що дозволяє найбільш візуально проявляти особистісні та ділові якості людини, саме тому до професії тренера та до іміджу тренера суспільство висуває такі високі вимоги.

Імідж спортивного тренера в узагальненому вигляді визначається як цілеспрямовано сформований образ-уявлення, що має характер стереотипу і чинить емоційно-психологічний вплив на певних осіб. Відповідно такого трактування основного поняття і думок відомих вчених, визначена його психолого-педагогічна сутність, яка полягає в тому, що імідж як особливий психічний образ, цілісно відображає особистісно-професійні якості тренера. Професійний функціональний імідж тренера можна розглядати як емоційно забарвлений психічний образ-уявлення, який в сприйнятті спортсменів ідентифікується з груповим та персональним спортивним успіхом, із задоволеністю потреб та який здатен спонукати до підвищення результативності змагальної діяльності спортсменів.

2. Вивчення сутнісних характеристик і функцій, що їх забезпечує професійний імідж виявило основну теоретичну передумову формування іміджу спортивного тренера – завдяки спонукальній функції імідж може служити фактором підвищення результативності змагальної діяльності підопічних спортсменів. На основі аналізу проблеми дослідження визначені важливі складові формування іміджу спортивного тренера в процесі підготовки і здійснення професійної діяльності: а) імідж повинен обов'язково цілеспрямовано формуватися відповідно завдань ефективної змагальної

діяльності; б) необхідно, щоб імідж відображав уявлення про ідеальний (бажаний) образ тренера при наявності пріоритетних якостей, що мають інструментальне значення для психолого-педагогічного впливу; в) слід передбачити можливість оперативного відображення в іміджі тренера вимог конкретної ситуації.

3. Тренер як суб'єкт спортивної діяльності та взаємодії є носієм певних динамічних характеристик іміджу. Одними з головних характеристик професійного іміджу тренера є активність і функціональність, як здатність впливати на мотиви, вчинки, свідомість спортсменів, їх емоційний стан, впевненість в собі. В тому випадку, якщо актуальний професійний імідж збігається з очікуваним і ідентифікується з груповим успіхом і задоволеністю потреб спортсменів, імідж тренера може розглядатися як фактор підвищення ефективності групової взаємодії. Такий імідж забезпечує певну психологічну функціональність.

4. Визначені соціальні та психологічні чинники, що детермінують професійний імідж тренера, з урахуванням рейтингу: індивідуально-психологічні якості і характеристики, що забезпечують ефективність тренерської діяльності; характеристики, що відображають особливості поведінки і взаємодії; характеристики, що відображають узагальнені поняття про статус і професійну освіту; характеристики, що відображають сприйняття зовнішності тренера; спеціальні знання і вміння тренера. До індивідуально психологічних якостей тренера, що детермінують формування іміджу відносяться: мотиваційні, поведінкові, когнітивні, атенціонні, емоційні, моральні, психомоторні і стресостійкість.

5. Найбільш вагомими характеристиками для формування позитивного дієвого професійного іміджу тренера при роботі із футболістами різного віку та стажу є (в балах): повага у спортивному та футбольному середовищі (2,6); професіонал в своїй справі (2,7); освіченість (2,5); цілеспрямованість, вмотивованість на результат (2,6); амбіційність (2,6); тяга до перемоги (2,7); вміння організувати колектив (2,6); вміння надихати (2,6); вміння доступно донести інформацію спортсменам (2,6); знання методики навчання і тренування (2,5); любов до дітей, праці з молоддю (2,5); зосередженість та уважність в процесі тренування та змагань (2,52); організованість (2,56).

6. Не виявлено кореляційного сильного або середнього зв'язку між віком, стажем спортсменів та оцінкою важливості складових показників іміджу тренера, яку надали респонденти, що може свідчити про його універсальність. Тенденція до прямої кореляційної залежності з віком та стажем гравців встановлена між наступними складовими показниками іміджу тренера: авторитетність у спортивному та футбольному середовищі, перспективність та успішність тренерської діяльності,

матеріальна забезпеченість, щасливий, фартовий, йому таланить, імпозантна зовнішність, прямолінійність та жорсткість, демократичність, знання з психології та застосування їх у тренерській діяльності, педагогічна майстерність, любить дітей та працює з молоддю. Тенденцію до зворотної кореляційної залежності з віком та стажем гравців мають наступні складові показники іміджу тренера: прагнення перемоги, довірливість, комунікабельність, товариськість, турботливість, підтримка спортсмена у важку хвилину, уважність до спортсмена.

7. Визначені розбіжності серед випробуваних команд U-17, U-19, U-21, ФК «Шахтар» у сприйнятті вагомих для спортсмена характеристик спілкування тренера. Для спортсменів ФК «Шахтар» характеристики спілкування не набувають вагомого значення. В діапазоні середньої значущості характеристики спілкування для них: доброзичливість, терплячість, суворість та вимогливість; інші якості мають помірне та низьке значення, натомість вагомого значення для них набувають якості стресостійкості та емоційного налаштування в структурі іміджу тренера (в балах): позитивно налаштований (2,4783), життєрадісний оптиміст (2,5652), почуття гумору (2,7391), стресостійкий в процесі змагань (2,7391), психологічно стійкий, контролює емоції і поведінку (2,5652). З ростом професіоналізму і віку спортсмена, зменшується важливість складових іміджу тренера пов'язаних з характеристиками міжособистісного спілкування, значущості набувають характеристики статусу, атрибутів зовнішньої успішності.

8. Спеціальні знання й вміння тренера, які мають високу значущість для спортсменів всіх команд це: вміння доступно донести інформацію спортсменам, добре поставлена мова, знання методики навчання і тренування, допомога в становленні особистості спортсмена, грамотність як педагога, любов до дітей, праці з молоддю. Найбільш вагомими характеристиками для всіх команд є: вміння доступно донести інформацію спортсменам й організованість тренера. Організаційні якості та ставлення до діяльності в структурі іміджу тренера набувають різної значущості для спортсменів команд різного рівня. Порівняння організаційних якостей в структурі іміджу тренера з футболу при роботі з командами різного рівня дозволило визначити найбільш вагомими: для U-17 це амбіційність (2,6667); для U-19 це висока зацікавленість в діяльності (2,875); для U-21 це прагнення перемоги (2,8571); для ФК вищої ліги «Шахтар» це вміння надихати (2,9565).

9. Порівняння структурних та змістовних характеристик професійного функціонального іміджу серед тренерів різної категорії виявлена відсутність суттєвих розбіжностей, що свідчить про універсальність іміджу. Індивідуально психологічні якості тренера з футболу, які детермінують професійний функціональний імідж є універсальними для тренерів різних категорій при роботі з

командами різного рівня та віку, але в структурі функціонального іміджу тренерів різної професійної категорії, зокрема В та PRO виявлені певні не значні розбіжності. В структурі спеціальних вмінь тренера категорії В вагоме місце займають якості тренера, що пов'язані з підтримкою особистості спортсмена, його як наставника, орієнтація тренера на взаємодію та індивідуальний підхід до спортсмена.

10. Розроблені педагогічні заходи щодо формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу представлені нами у вигляді технології, яка складається з трьох модулів. Визначені індивідуально психологічні особливості особистості тренера, які є детермінантами формування дієвого професійного іміджу та їх прояв при роботі з командами різного рівня та віку, можуть бути використані в процесі формуванні та корекції професійного іміджу тренера з футболу. Отримані результати покладені в основу створення програми-тренінгу для тренерів з футболу та розробки практичних рекомендацій.

Перспектива подальших досліджень проблеми визначення найбільш вагомих факторів формування іміджу професійного тренера, полягатиме у розробці найбільш вдалих підходів до вивчення індивідуально-психологічних якостей тренерів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Петровська Т, Малиновський А. Соціально-психологічні складові іміджу спортивного тренера як суб'єкта спортивної діяльності. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;4(74):74-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі літературних наукових джерел, узагальненні, систематизації даних, визначенні мети та завдань дослідження. Внесок співавтора – в консультації щодо методологічних засад вивчення проблеми іміджу в спорті.*

2. Петровська Т, Малиновський А. Творчість та індивідуальний стиль як детермінанти професійного становлення спортивного тренера. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;6(76):88-91. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі літературних наукових джерел, узагальненні, систематизації даних. Внесок співавтора – в консультації щодо концепції визначення детермінант іміджу спортивного тренера в процесі професійного становлення.*

3. Петровська Т, Малиновський А. Структура функціонального іміджу успішного тренера з футболу. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Фізичне виховання і спорт. 2016;22:132-9. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає в*

аналізі, узагальненні, структуризації результатів самостійно проведеного констатувального експерименту. Внесок співавтора – у допомозі при систематизації відповідей респондентів за певними показниками.

4. Малиновський А, Петровська Т. Особистісні детермінанти іміджу успішного тренера з футболу. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Фізичне виховання і спорт. 2016;23:132-8. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі, узагальненні самостійно проведеного констатувального експерименту та визначенні змістових характеристик іміджу. Внесок співавтора – у консультуванні при систематизації особистісних детермінант іміджу.*

5. Петровская Т, Малиновский А. Социально-психологические составляющие функционального имиджа тренера по футболу. Наука в олимпийском спорте. 2017;2:39-44. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні мети та завдань дослідження; узагальненні та систематизації даних, отриманих у результаті самостійно проведеного констатувального експерименту. Внесок співавтора – в допомозі у структуризації експериментальних даних.*

6. Малиновський А, Петровська Т. Спеціальні вміння в структурі іміджу тренера з футболу під час роботи з командами різного рівня. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Фізичне виховання і спорт. 2017;27:205-8. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації спеціальних умінь тренера. Внесок співавтора – у консультуванні при складанні структури спеціальних умінь тренера з футболу.*

7. Малиновський А, Петровська Т. Соціально-психологічні складові в структурі іміджу тренера з футболу під час роботи з командами різного рівня. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Фізичне виховання і спорт. 2017;28:217-23. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі, узагальненні та порівнянні результатів самостійно проведеного констатувального експерименту та визначенні структурних компонентів іміджу тренера з футболу. Внесок співавтора – у консультації при визначенні структури іміджу тренерів при роботі з командами різного рівня.*

8. Малиновский А, Петровская Т. Личностные детерминанты формирования функционального имиджа тренера по футболу при работе с командами разного уровня. Наука в олимпийском спорте. 2018;1:66-72. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі, узагальненні та порівнянні результатів самостійно проведеного констатувального експерименту та визначенні вагомих характеристик іміджу. Внесок співавтора – у допомозі при визначенні та порівнянні вагомих детермінант іміджу тренерів при роботі з командами різного рівня.*

9. Малиновський А. Організованість та ставлення до діяльності в структурі іміджу тренера з футболу при роботі з командами різного рівня. Науковий часопис

НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2018;1(95):36-40. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

10. Petrovska T, Sova V, Khmel'nitska I, Borysova O, Imas Y, Malinovskyi A, Tereschenko L. Research of football coach's professionally important qualities in football player's perception [Internet]. Journal of Physical Education and Sport. 2020;20(1):435-40. Наукове періодичне видання іншої держави (Румунії), яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus. Available from: <https://efsupit.ro/images/stories/februarie2020/Art%2063.pdf> OI:10.7752/jpes.2020.s1063 *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації та узагальненні результатів дослідження. Внесок співавторів – допомога в обробці результатів дослідження.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Малиновський АІ. Формування іміджу тренера з футболу як фактора успішності професійного становлення. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. 9-ї Міжнар. наук. конф. молодих учених [Інтернет]; 2016 Жовт 12-13; Київ. Київ: НУФВСУ; 2016. с. 141-2. Доступно: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_2016-1.pdf

2. Петровська ТВ, Малиновський АІ. Технологія формування іміджу успішного тренера з футболу. В: Рибалко ЛМ, редактор. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи. Матеріали 2-ї Всеукр. наук.-практ. конф.; 2016 Листоп 24; Полтава. Полтава: ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка; 2016. с. 40-2. *Особистий внесок здобувача полягає у складанні змісту технології формування та корекції іміджу тренерів з футболу. Внесок співавторів – у консультації при визначенні загальних принципів та структури технології.*

3. Малиновський АІ. Особистісні детермінанти формування іміджу тренера з футболу. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. 10-ї Міжнар. наук. конф. молодих учених [Інтернет]; 2017 Трав 24-25; Київ. Київ: НУФВСУ; 2017. с. 138-9. Доступно: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_2017_na_sayt.pdf

4. Малиновський АІ. Організованість у структурі іміджу тренера з футболу під час роботи з командами різного рівня. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. 11-ї Міжнар. конф. молодих учених [Інтернет]; 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018. с. 173-4. Доступно: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/rozklad/zbirnyk_tez_2018.pdf

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Петровська Т, Малиновський А. Соціально-психологічні складові іміджу тренера з футболу як суб'єкта спортивної діяльності. Психологічний часопис: збірник наукових праць Національної академії педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. 2017;3(7):135-44. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі, узагальненні самостійно проведеного констатувального експерименту та визначенні складових іміджу. Внесок співавторів – у допомозі при систематизації соціально-психологічних складових іміджу.*

АНОТАЦІЯ

Малиновський А.І. Особистісні детермінанти формування іміджу тренера з футболу як фактор професійного вдосконалення. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 - олімпійський і професійний спорт – Національний університет фізичного виховання та спорту України, Київ, 2020.

В дисертації розглянута проблема формування професійного ефективного іміджу тренера з футболу на різних етапах професійного вдосконалення. Визначені соціальні та психологічні умови формування професійного іміджу тренера, який впливає на результативність сумісної діяльності, за результатами теоретичного аналізу це: бути учасником спільної діяльності та реальної соціальної групи; виконання соціальної ролі суб'єктом носієм іміджу важливої для загального успіху групи; наявність високої інтенсивної та складної взаємодії між суб'єктом носієм іміджу і членами групи; підвищені соціальні очікування від суб'єкта носія іміджу з боку членів групи щодо групового та персонального успіху сумісної діяльності та задоволення потреб; актуальний професійний імідж збігається з очікуванням (бажаним); емоційне забарвлення та ціннісно оціночне ставлення у суб'єкта сприйняття (спортсмена). Специфіка діяльності тренера з футболу, що супроводжує навчально-тренувальну та змагальну діяльність, повністю відповідає вимогам, при яких імідж тренера впливає на результативність спортивної діяльності спортсмена футболіста.

В процесі аналізу було виділено наступні структурні компоненти, що характеризують професійний імідж футбольного тренера: індивідуально-психологічні якості і характеристики; поведінку і взаємодію; соціальний статус і освіту; зовнішність; спеціальні знання і вміння.

Проведено узагальнення експериментальних даних та теоретичного аналізу, сформовані основні результати дисертаційного дослідження, розкрита практична і теоретична значущість проведеної роботи. Визначені індивідуально психологічні особливості особистості тренера, які є детермінантами формування дієвого професійного іміджу та їх прояв при роботі з командами різного рівня та віку, можуть бути використані в процесі формуванні та корекції професійного іміджу тренера з футболу.

Ключові слова: футбол, професійний імідж, тренер, футболіст, корекція, особистісні якості.

ABSTRACT

A. Malynovskyi. Personal determinants of forming a football coach image as a factor of professional improvement. – On the rights of the manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Physical Education and Sports, specialty 24.00.01 - olympic and professional sports.- National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, 2020.

The dissertation deals with the problem of forming the professional effective image of a football coach at different stages of professional improvement. The social and psychological conditions of a coach professional image formation that influence the effectiveness of a collaborative activity have been determined. According to the study the

conditions involve being a part of collaborative activity and a existing social community; the performance of social role by the subject as an image carrier which is important for the overall group success; the group high intensity and complex interaction between the image carrier and the group members; increased social expectations from the subject, the image carrier by the group members regarding the group and personal success of the collaborative activity and demands satisfaction; the current professional image coincides with the expected (desired) one; emotional coloring and value and evaluation attitude of the subject (sportsman). The peculiar feature of a football coach activity, who guides training and competitive activities, fully meets the requirements according to which the coach's image affects the footballer's sport activity performance. Thus, we have theoretically grounded and determined the conditions under which the coach's image as a subject of sport activity influences the performance. The structural, meaningful and personal components of a football coach's professional image, which define the formation of a coach's professional image, have been experimentally determined. The proposed technology for professional image correction and formation has been scientifically grounded. The pedagogical experiment was conducted to confirm the effectiveness of the proposed technology for the correction of personal determinants and components of football coaches' professional image. The purpose of the research is to give scientific ground and develop the technology aimed at increasing the efficiency of the football coaches' professional image formation and correction.

At the end of the thesis we introduce the summary of the experimental data and theoretical analysis which has been conducted, the main results of the dissertation and practical and theoretical significance of the research. In the course of the study, three sets of data have been obtained: results that confirm the existing data, the ones that add new information to the data already available and completely new ones. The defined individual psychological characteristics of a coach's personality, which serve as determinants of forming an effective professional image and the characteristics manifestation in training teams of different levels and ages, can be used in the process of forming and correcting a professional image of a football coach.

Keywords: football, professional image, coach, footballer, correction, personal qualities.

Підписано до друку 16.09.2020 р. Зам. № 918
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 100 прим. Ум .друк. арк. 0,9.
Друк ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
095-941-81-99, 067-20954-30
email:komprint@ukr.net